

”Hankkeiden vammaisrelevanssi on ollut erinomainen” Vapaakirkon kehitysyhteistyön Ecuadorin vammaishankkeiden arvioinnin tuloksia

Suomen Vapaakirkon lähetys on toteuttanut vuodesta 2003 kehitysyhteistyön vammaishankkeita Ecuadorissa Napon läänin alueella. Viime vuonna haimme Suomen Ulkoasianministeriöltä lisärahoitusta hankkeiden arviointia eli evaluointia varten. Tätä meille suosittelivat FI-DIDA eli vammaisjärjestöjen kehitysyhteistyön kattojärjestö ja Suomen Ulkoasianministeriö. Myönteisen rahoituspäätöksen myötä evaluointi toteutettiin tammi-helmikuun aikana. Evaluattoreina toimivat Suomessa kehitysmaatutkija, VTM Eija Ranta-Owusu ja Ecuadorissa kehitysyhteistyökonsultti, VTM Anna Vohlonen. Tämä oli ensimmäinen hanke-evaluointi Vapaakirkossa ja sen tavoitteena oli myös kehittää Suomen Vapaakirkon kehitysyhteistyön käytäntöjä ja toimintaa. Tässä lyhyt yhteenveto hankkeiden taustasta, arvioinnin toteutuksesta, tuloksista ja johtopäätelmistä.

Hankkeiden taustaa

Suomen Vapaakirkon ensimmäinen vammaishanke Ecuadorissa, ”Quijosin jokilaakson vammaispalvelut”, alkoi vuonna 2003. Se sai alkunsa, kun maassa työskennellyt Suomen Vapaakirkon lääkäri Teijo Sormunen havaitsi vammaisten aseman alueella erittäin huonoksi. Yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa lähdettiin kartoittamaan tilannetta ja kehittämään palveluja.

Hankkeessa keskityttiin mm. vammaisrekisterin laatimiseen sekä henkilökohtaisten kuntoutussuunnitelmien ja koulutusmallien luomiseen vammaisille. Hankkeen välittömät hyödynsaajat eli vammaiset lapset ja nuoret saivat erilaisia terapiapalveluita ja apuvälineitä.

Hanke sai Suomen Ulkoasiainministeriön hanketukea vuosina 2003-2007 ja se toteutettiin yhteistyössä Fundación Adelanto Comunitario de Ecuadorin (FACE) kanssa, joka on paikallisen evankelisen kirkkokunnan IPEEn (Iglesias de Pacto Evangelico de Ecuador) alainen yhteisökehitysohjelma.

Seuraava hanke, ”Resurssikeskus Napon läänin erityisopetuksen tueksi”, joka jatkuu tämän vuoden loppuun asti, on edellisen hankkeen jatkumo. Hankkeessa on keskitytty erityisopetuksen kehittämiseen koko läänin tasolla – ei ainoastaan Quijosin ja El Chacon kunnissa. Hankkeen puitteissa on koulutettu läänin tasolla valtion koulujen opettajia ja vahvistettu erityisopetuksen rakenteita paikallisella ja läänintasolla.

Hankkeessa tehdään edelleen yhteistyötä Quijosin jokilaakson alueen terveydenhuollon sekä Quijosin ja El Chacon kuntien kanssa. Tärkein yhteistyökumppani hankkeessa on läänin opetusvirasto, johon on luotu yhteistyösuhteet ja jonka kanssa koulutukset suunnitellaan ja toteutetaan. Hanke on saanut ulkoasiainministeriön hanketukea vuodesta 2008 lähtien.

Arvioinnissa käsiteltiin molempia hankkeita yhdessä niiden selkeän jatkumon vuoksi ja koska ne ovat osa samaa vammaisten asemaa vahvistavaa prosessia.

Evaluoinnin tavoitteet ja toteutus

Evaluoinnille asetettiin kolme päätavoitetta: tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja kestävyuden arviointi. Lisäksi evaluaattoreilta pyydettiin suosituksia mahdollisen jatkohankkeen tavoitteiden määrittämiseksi. Evaluaattorit tutustuivat hankkeen kirjalliseen materiaaliin ja haastattelivat kaikkia hankkeen yhteistyötahoja Suomessa ja Ecuadorissa. Lisäksi Ecuadorissa järjestettiin Anna Vohlosen johdolla seminaari, jossa käytiin läpi arvioinnin tuloksia yhdessä paikallisen yhteistyökumppanin FACEn kanssa. Suomessa Eija Ranta-Owusu esitteli evaluointia ja antoi loppuraportin sen tuloksista Vapaakirkon lähetystoimikunnalle.

Hankkeiden vaikuttavuus

Kokonaisuudessa evaluoinnin johtopäätelmänä oli, että hankkeilla on ollut merkittävä vaikutus vammaisten lasten asemaan. Ennen hankkeita palveluntarjoajilla ei ollut tietoa vammaisten lasten tilanteesta, he olivat näkymättömiä yhteiskunnassa, eikä heille ollut palveluja. Hankkeet ovat vaikuttaneet välittömästi yli 200 vammaisen lapsen ja nuoren sekä heidän perheidensä elämään. Niiden ansiosta vammaisten lasten asema on parantunut; heidän oikeutensa koulunkäyntiin toteutuu ja heidän terveydellinen tilanteensa on parempi. Hankkeiden vammaisrelevanssi on ollut erinomainen.

Tuloksia, haasteita ja suosituksia

Evaluoinnin pohjalta löytyi useita merkittäviä tuloksia, joista tässä keskeisimmät:

- Quijosin ja El Chacon kantonien asukkaat, päätöksentekijät ja opettajat ovat tietoisia vammaisten lasten olemassaolosta, asemasta ja avuntarpeesta. Lisäksi alueella on tällä hetkellä erityisopetuksen ammattilaisia, jotka pystyvät kehittämään työtä ja tekevät itsenäisiä aloitteita vammaisten aseman parantamiseksi.
- Päätöksentekijät ja opetussektorin työntekijät ovat pääosin sitoutuneita vammaistyön kehittämiseen ja erityisesti vammaisten koulunkäynnin mahdollistamiseen kunnan ja läänin tasolla.
- Vammaisten lasten vanhemmat eivät enää häpeä vammaisia lapsiaan ja lähettävät lapsensa kouluun. Osa vanhemmista on sitoutunut vammaisen lapsensa/lastensa kehitystä tukevaan kasvatustyöhön. Perheet ovat saaneet myös käytännön tukea arkielämään. Tämä apu on helpottanut erityisesti naisia.
- Vanhempainyhdistys Asociacion Doble Amor on onnistunut tekemään itsensä näkyväksi alueella, ja vammaiset lapset ovat näkyviä yhteiskunnassa ja osallistuvat mm. urheilu- ja kulttuuritapahtumiin.
- Vammaiset lapset saavat erityisopetusta ja tukea kouluissa ja terapiaa koulun jälkeen Baezassa ja El Chacossa.
- Vammaisilla lapsilla on sosiaalisia kontakteja kodin ulkopuolella.
- Osa vammaisista lapsista on joidenkin erityiskouluvuosien jälkeen kyennyt siirtymään tavalliseen kouluun.
- Paikallistoimijat ovat osoittaneet resursseja ja sitoutuneet lisäämään resursseja vammaistyöhön.
- Läänintason toimijat ovat tyytyväisiä, sillä hiljattain säädetyt inklusiivisen opetuksen normit on helpompi toteuttaa, kun taustatyö on tehty eikä tarvitse aloittaa kaikkea alusta.
- Yhteensä 140 opettajaa on saanut erityisopetukseen ja inklusiiviseen opetukseen liittyvää koulutusta läänin tasolla.

Haasteet ja kehittämisalueita:

Evaluoinnissa pyrittiin löytämään myös keskeisiä kehittämisen alueita. Tässä joitain, joihin tulisi paneutua tulevaisuudessa:

- Kaikkein köyhimmät perheet tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea, mikä puolestaan vaatii erityisesti työntekijäresursseja ja hankesuunnitelmista poikkeavia toimenpiteitä. Useimmat perheet ovat moniongelmaisia ja vammaisen lapsen hyvinvoinnin lisäämiseksi tarvitaan parisuhdetukea vanhemmille ja toimeentuloon liittyviä tukitoimia.

- Opetussektorin ulkopuolella läänin tason päätöksentekijät ja virkamiehet eivät tunne riittävästi hankkeiden tarkoitusta eivätkä paikallista toimijaa FACEa. Läänin mitta-kaavan hankkeessa on tärkeää tehdä hanketta tunnetuksi kaikilla hankkeen kannalta merkittävillä sektoreilla.
- Nykyisen hankkeen alkuperäiset tavoitteet ja tulokset eivät vastaa hankkeen toteutusta ja ne tulisi tarkistaa huolellisesti paikallisten toimijoiden kanssa.
- Tällä hetkellä hanke henkilöityy suomalaisiin hanketyöntekijöihin, joiden sitoutumista ja osaamista paikalliset suuresti arvostavat. Tämä on kuitenkin haaste hankkeiden kestävyydelle.
- Kestävyys vaatii hankkeelta uudenlaista profiloitumista ammattimaisempana ja tavoitteiltaan selkeämpänä. Tämän saavuttaminen haastaa tämänhetkisen suomalaisen ja paikallisen projektihenkilökunnan rekrytoimiskäytännöt. Tämä ei tarkoita henkilökunnan vaihtamista, vaan paikallishenkilökunnan profiiliin terävöittämistä ja kouluttamista suurempaan vastuunottoon.
- Koulutetun ammattihenkilökunnan palkkaaminen paikallisesti on vaikeaa, mutta tärkeää projektin kestävyuden näkökulmasta.
- Hankkeen henkilökunta ei tunne tarpeeksi alkuperäiskansojen kulttuuria tai toimintatapoja.
- Alkuperäiskansojen vammaisten asema on lähes tuntematon kaikille tahoille ja vähäisen tiedon mukaan erittäin huono. Hankkeessa on tuettu myös alkuperäiskansojen lapsia El Chacossa ja Quijosissa. Tuki on ollut laadukasta, mutta kulttuurikysymyksiin ei ole kiinnitetty erityishuomiota.

Suositukses

- Osana arviointia järjestettiin arvioinnin alustavien tulosten esittely Ecuadorissa sekä analyysi hankkeiden nykytilanteesta, vaihtoehdoista, tulevaisuudesta ja kestävyttä lisäävistä tekijöistä.
- Hankkeen kestävyuden vahvistamiseksi hankkeelle suositellaan jatkoa. Ecuadorin nykyinen sosiaalipolitiikka ja lainsäädäntö tukevat hankkeen kestävyttä. Mahdollisen jatkohankkeen tavoitteet ja tulokset kannattaa selventää ja määritellä uudestaan niin, että ne suuntautuvat nimenomaan kestävyteen.
- Resurssikeskushankkeen tavoitteet ja institutionaalinen rakenne tulee selventää niin, että hankkeen työntekijät, FACE, IPEE, yhteistyökumppanit ja ulkopuoliset pystyvät paremmin ymmärtämään mihin hankkeessa pyritään.
- Alkuperäiskansojen ja kaksikielisen opetuksen aloittamista on harkittava ottaen huomioon FACE:n resurssit sekä kaksikielisen opetuksen omat resurssit ja prioriteetit.
- Kokonaisvaltaisen avuntarpeen tyydyttäminen vammaisten lasten perheissä vaatii yhteistyötä kaikkien sektoreiden kesken.
- Vammaisten oikeuksista uudessa perustuslaissa tulee tiedottaa laajasti läänin tasolla.
- Paikallista yhteistyökumppania FACEa tulee vahvistaa niin, että se pystyy ottamaan enemmän vastuuta hankkeesta, erityisesti sen seurannasta, raportoinnista ja suhteiden luomisesta sidosryhmiin.
- Vanhempainyhdistystä tulee vahvistaa tarjoamalla sen jäsenille hankehallinnon koulutusta, jotta se pystyy osallistumaan nykyistä enemmän vammaishankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen.
- Seurantaa varten on luotava käytännölliset mittarit, joiden avulla tuloksien ja tavoitteiden saavuttamista voidaan tarkastella systemaattisesti vuosittain.
- Hankekoordinaatiovastuun on siirryttävä FACElle ja ecuadorilaisille vaiheittain, eikä yhdellä kertaa.

- Suomalaisten työntekijöiden roolit on oltava tulevaisuudessa selkeästi määriteltyjä ja rajattuja seuranta-, asiantuntija- ja neuvonantajatehtäviin. Paikallista asiantuntemusta on käytettävä rinnakkain suomalaisen asiantuntijuuden kanssa, sillä näin FACElle luodaan suhteet myös paikallisiin vammaisasioiden ammattilaisiin.

Loppusanat

Kokonaisuudessa koko arviointiprosessi on ollut erittäin hyödyllinen. Ulkopuoliset alansa ammattilaiset ovat löytäneet keskeisimmät tulokset, ja myös haasteet ja suositukset tulevaisuutta varten. Lisäksi koko evaluoinnin kautta Suomen Vapaakirkon ja IPEEn yhteistyö ja kumppanuus ovat vahvistuneet. Samankaltaista läpinäkyvyyttä vahvistavaa toimintamallia voisi varmasti myös laajemmin käyttää ja soveltaa Vapaakirkon eri toimialoilla ja -sektoreilla.